

Ermanno Bencivenga

Olipa toisen kerran

52 ajattelemisen arvoista satua

Suomentanut Tapani Kilpeläinen

**TÄMÄ ON NÄYTE KIRJASTA.
OSTA KOKONAINEN KIRJA
OSOITTEESTA www.netn.fi.**

niin & näin

Tampere 2013

ITALIAKIELINEN ALKUTEOS

La filosofia in cinquantadue favole

© 2011 Arnoldo Mondadori Editore S.p.A., Milano

SUOMENNOS

© Tapani Kilpeläinen ja Eurooppalaisen filosofian seura ry

ISBN-NUMERO

978-952-5503-77-7

KANSI

Jenna Kunnas

TAITTO

Susanna Laurola

PAINOTYÖ

Tallinnan kirjapaino-osakeyhtiö,

Tallinna 2013

KUSTANTAJA

Eurooppalaisen filosofian seura ry / *niin & näin*

Sisällys

Kuu	11
Nelosen ongelma	13
Kalenteri	16
Tuoksut	19
Miksi	21
Minä	23
Mitä pitäisi ymmärtää	25
Asiat tulevat hulluiksi	28
Tuhatvärinen lintu	30
Kaksi koulua	32
Ihmiset ja sanat	34
Napanuora	36
Sormet	38
Kirjanmerkki	41
Kadonnut lapsi	44
Salaliitto	46
Puuttuvat ihmiset	48
Lyijykynä	51
Omaisuus	54
Samanlaiset kasvot	56
Aika kuluu	58
Laskuportti	60

Sininen sävel	62
Ei kukaan	64
Roskakori	65
Kartta	68
Maailman vaivat	70
Tilaongelmia	73
Enkelin hiki	76
Monia tarinoita	77
Sivu 32	80
Kuolematon ihminen	83
Huominen	85
Keskimääräinen elämä	87
Yksisarvisten maa	90
Huippu	92
Teehetki	94
Kirjasto	97
Pilvi	100
Pysäköintipaikka	102
Erilaiset kaksoset	105
Jalanjäljet	107
Paikka ajatukselle	109
Kaikkea toinen	112
Lapsi joka pelkäsi	114
Ennen ja jälkeen	116
Kirja	118
Hiljaisuuden aika	120
Verkko	122
Toinen lapsi	125
Kerta	127
Tarina vailla loppua	129

Minä

Olipa kerran minä, mutta minulla ei mennyt hyvin. Joskus tapasin ihmisiä kadulla ja vaihdoin heidän kanssaan pari sanaa, ja hetken aikaa keskustelu oli miellyttävää ja lämminhenkistä, mutta ennen pitkää tuli aina hetki, jolloin minulta kysyttiin »Kuka sinä olet?» ja minä vastasin »Olen minä», eikä se sujunut hyvin. Se oli totta, koska minä olen minä, sitähän minä olen kaikkein eniten, ja jos minun kerran piti kertoa, kuka olen, mieleeni ei juolahtanut parempaakaan vastausta. Siitä huolimatta kävi aina samalla tavalla: toinen katsoi minua nolostuneesti ja lähti luotani mahdollisimman nopeasti. Tai sitten soitin jollekulle puhelimella ja sanoin »Minä täällä», ja se oli totta: ei ollut olemassa parempaa, kattavampaa ja oikeaan osuvampaa tapaa sanoa, kuka olen, mutta toinen langan päässä alkoi kiroilla tai puhkesi nauramaan ja löi sitten kuulokkeen korvaani.

Minun täytyi siis sopeutua tilanteeseen. Kaikkein ensimmäiseksi annoin itselleni nimen, ja jos minulta kysytään nyt, kuka olen, vastaan: »Jukka Lahtinen». Vastauksena se ei tietenkään ole kovin kummoinen: jos minulta kysyttäisiin, kuka on Jukka Lahtinen, vastaisin todennäköisesti, että se olen minä. Mutta – kukapa tietää miksi –

on parempi, että sanon olevani Jukka Lahtinen. Vastaus toimii niin hyvin, ettei kukaan koskaan kysy minulta, kuka on Jukka Lahtinen: kaikki käyttäytyvät ikään kuin he tietäisivät sen.

Sen sijaan, että toiset kysyisivät minulta, kuka on Jukka Lahtinen, he kysyvät minulta, milloin olen syntynyt, missä asun, kuka oli isäni ja kuka äitini. Vastaan heille ja he vaikuttavat tyytyväisiltä. Ja ehkä he ovat tyytyväisiä koska he luulevat, että olen se ja se, joka on syntynyt siellä ja siellä ja joka asuu siellä ja siellä ja joka on Teijon ja Kaijan poika ja joka on tuon ja tuon isä. Se ei tietenkään pidä paikkaansa: mikään paikka ei ole millään tavoin sen kummempi kuin jokin toinen, eivätkä Teijo ja Kaijakaan ole sen erityisempiä kuin joku muu. Jos olisin syntynyt muualla, toiseen perheeseen, olisin silti sama, olisin edelleen minä: sitä minä olen kaikkein eniten, »minä» kertoo kaikkein totuudellisimmin ja oikeaanosuvimmin kuka olen. Mutta se ei kiinnosta ketään: heitä kiinnostavat toiset, ja kun he tietävät sen, he ovat tyytyväisiä.

Olipa kerran minä, eikä minulla mennyt hyvin. Nyt olen Jukka Lahtinen, joka on syntynyt X:ssä ja asuu Y:ssä ja niin edelleen. Minä en ole mitään sellaista, mutta asiat sujuvat todella hienosti.

Mitä pitäisi ymmärtää

Liisa ymmärsi kaiken, mikä piti ymmärtää. Aikuiset sanoivat, että se, mikä piti ymmärtää, on suuressa kattilassa, siinä, jossa keitetään vettä pastaa varten. Kattilaa ei vain voi käyttää veden keittämiseen, sillä joku on saanut päähänsä täyttää sen kaikella sillä, mikä pitäisi ymmärtää. Kattila on niin iso, että se on piilotettu kellariin kaiken romun keskelle, ja jotta se, mikä pitää ymmärtää, ei pääsisi karkuun ja pakenisi ties minne, kattila oli suljettu tiiviisti teipillä, ja lisäksi sen päälle on pantu silitysrauta, ruuvimeisseli ja alasin – siis painavia esineitä, jotta kattilan sisältö pysyisi turvassa.

Liisaa aikuisten varotoimet eivät kuitenkaan lannistaneet ja hän lähti etsimään kattilaa. Kaikkein vaikeinta hänen oli laskeutua kellariin: portaat olivat kapeat ja pimeät ja alhaalla hänen täytyi kääntyä kulmasta, ja kun hän laskeutui portaita, hänestä tuntui, että kulman takana olisi jotakin kammottavaa, yksi niistä hirviöistä, joista saduissa kerrotaan – siis valheellisissa saduissa, jotka on kirjoitettu pettämään ja pelottamaan meitä. Ennemmin tai myöhemmin, hammasta purren ja silmät kiinni Liisa saapui portaiden alapäähän; ja kun hän oli päässyt sinne, hän halusi yhtäkkiä yrittää uudestaan, ja

hän yritti uudestaan ja uudestaan, kunnes hän pystyi laskeutumaan portaat hyräillen ja hypäten kaksi porrasta kerrallaan. Kun pelottavien portaiden muodostama este oli ylitetty, kaikki sujui kuin tanssi: kellarin ovea ei ollut suljettu avaimella, kattila oli aivan näkyvillä eikä sen päällä olevia painavia esineitä tarvinnut nostaa pois. Riitti, että kattilaa hieman kallisti, ja ne kaatuivat sivuun; enää tarvitsi vain irrottaa teippi ja nostaa kansi.

Liisa on tehnyt niin moneen kertaan. Ensimmäisellä kerralla hän yllättyi, koska kattilassa ei ollut mitään. Hän ajatteli, että hetki oli väärä: ehkä asiat ymmärretään illalla tai yöllä tai hyvin varhain aamulla kun on jo valoisaa mutta Aurinko ei ole vielä noussut. Niinpä hän palasi illalla, yöllä ja vielä hyvin varhain aamulla, liikkuen varovaisesti kevyillä jaloillaan jottei kukaan heräisi, mutta kattila oli aina tyhjä. Hetken aikaa Liisa oli pettynyt, ja lisäksi hän oli huolissaan. »Saa nähdä», hän ajatteli, »olenko kattilan avatessani päästänyt ulos kaiken sen, mikä pitäisi ymmärtää, ja nyt se on kadonnut taivaan tuuliin eikä kukaan enää löydä sitä.» »Mutta ei niin ole voinut tapahtua», hän vastasi sitten itselleen. »Olen ollut hyvin varovainen. En ole nähnyt minkään tulevan ulos. Ja jos en kerran ole nähnyt mitään, mitä ymmärrettävää sitten on?»

Lopulta Liisa ymmärsi. Hän ymmärsi, että aikuiset olivat väärässä: sitä, mikä pitäisi ymmärtää, ei voi panna kattilaan tai piilottaa kellariin, koska se ei voi lähteä sieltä pois, sitä ei voi antaa toiselle. Hän ymmärsi, että jos vain ymmärrämme, mitä meillä on sisällämme, ja jos ymmärrämme sen hyvin, voimme saada sen ulos ja rakentaa taloja ja siltoja ja autoja ja traktoreita; mutta jos emme ymmärrä, mitä meillä on sisällämme, ulkopuolella ei ole mitään ymmärrettävää.

Ymmärrettyään Liisa sulki kattilan uudelleen teipillä ja pani silitysraudan, ruuvimeisselin ja alasimen uudelleen sen päälle. Sen jälkeen hän on viettänyt paljon aikaa huoneessaan ja pyrkinyt ymmärtämään, mitä sisällä on. Sitten hän tulee ulos huoneestaan ja muuttaa maailmaa sen avulla, mitä hän on ymmärtänyt.

Asiat tulevat hulluiksi

Eräänä päivänä asiat nousivat kapinaan. Joet ryhtyivät virtaamaan vastavirtaan, vesi jäättyi maahan ja kivet kohosivat iloisesti ilmaan. Ihmiset eivät enää tienneet, mitä heidän pitäisi tehdä. Melkein jokainen heistä kuvitteli tulleensa hulluksi, mutta kun he sitten uskalsivat puhua muiden kanssa, he tajusivat, että kaikki näkivät tilanteen samalla tavalla: se olikin siis maailma, joka oli tullut hulluksi.

Ihmiset päättivät lähettää valtuuskunnan neuvottelemaan asioiden kanssa. Kaikki istuivat jalattoman pöydän ympärille, siemaisivat hieman vettä tyhjästä lasista ja alkoivat valittaa. »Ette voi jatkaa näin«, sanoi vanhin ja viisain ihminen. »Teidän käyttäytymisenne on luonnonlakien vastaista ja lisäksi se on vastuutonta ja mieletöntä. Tätä menoa meidän on pakko sanoa, että olette pelkkää harhaa.»

»Kuulkaapa tuota«, sanoi kumi, joka pyyhkimisen sijasta kirjoitti. »Keitä te muka olette sanomaan, mitä luonnonlait ovat? Parhaassa tapauksessa te olette osa luontoa ja niin olemme mekin. Meillä on samanlaiset oikeudet. Miksi meidän pitäisi käyttäytyä teidän mielenne mukaan, jotta meitä pidettäisiin vastuullisina?«

»Epäilinkin jotain tuollaista», vastasi nuorin ja kiihkein ihminen. »Te käytte todellista sotaa, ja jos niin on, taistelemme teitä vastaan, emme sanoin vaan asein.»

»Niin, niin, mutta millä aseilla?» kysyi kivääri. »Kuka teille on sanonut, että aseet olisivat teidän puolellanne?»

Painottaakseen sanojaan se ampui luodin liipasimen kautta.

»Hetkinen», sanoi viisas ihminen, »ei ole syytä kiihtyä. Emme ole pakottaneet teitä mihinkään. Olemme tarkkailleet teitä vuosisatojen ajan ja nähneet, miten te käytätytte: luonnonlait ovat pelkkä tiivistelmä havainnoistamme.»

»Juuri siitä kenkä puristaakin», vastasi kattokruunu, joka riippui maasta. »Olette tarkkailleet vuosisatojen ajan ja tehneet johtopäätöksenne. Nyt te ette enää tarkkaile. Olette väsyneet, ette ehkä enää edes näe, ja silti teillä on otsaa sanoa, että jos emme seuraa ohjeitanne, emme ole todella olemassa. Mutta me olemme todellisia, koska me voimme tuottaa harmia.»

Ihmiset tyrmistyivät.

»Mitä meidän pitäisi tehdä?» kysyi kilttisiilmäinen pienokainen. »Jos näin jatkuu, emme selviä hengissä.»

»Emme me teidän kuolemaanne tahdo», vastasi kaikkien asioiden puolesta pallo, joka ei pomppinut. »Tahdomme vain hieman huomiota. Pystymme aina yllättämään teidät, ja jos huomaamme, että unohdatte, teemme sen taas.»

Neuvonpito päättyi näihin sanoihin: ikkunat avautuivat ja teitä pystyi taas kulkemaan. Kaikki oli kuten ennenkin, mutta nyt ihmiset katselivat asioita hieman kiinnostuneempina ja myös hieman pelokkaina.

niin & näin -kirjoissa ilmestynyt

1. MIKKO LAHTINEN (toim.), *Henkinen itsenäisyys*
2. MARTIN HEIDEGGER, *Silleen jättäminen*
3. RALPH WALDO EMERSON, *Luonto*
4. PEKKA PASSINMÄKI, *Kaupunki ja ihmisen kodittomuus*
– *Filosofinen analyysi rakentamisesta ja arkkitehtuurista*
5. QUENTIN SKINNER, *Kolmas vapauden käsite*
6. PERTTI AHONEN, *Vireällä mielellä*
– *Ymmärtämisen ja eettisyyden mielialat*
7. JULIEN OFFRAY DE LA METTRIE, *Ihmiskone*
8. T. P. USCHANOV, *Wittgenstein in Finland – A Bibliography 1928–2002*
9. MIKA HANNULA, JUHA SUORANTA & TERE VADÉN,
Otsikko uusiksi – Taiteellisen tutkimuksen suuntaviivat
10. TOMMI WALLENIUS, *Filosofian toinen – Levinas ja juutalaisuus*
11. DANIEL JUSLENIUS, *Suomen onnettomuus – De Miseriis Fennorum*
12. MICHEL ONFRAY, *Kapinallisen politiikka*
– *Tutkielma vastarinnasta ja taipumattomuudesta*
13. J. J. F. PERANDER, *Yhteiskunta uutena aikana & muita kirjoituksia*
14. JUSSI BACKMAN, *Omaisuus ja elämä*
– *Heidegger ja Aristoteles kreikkalaisen ontologian rajalla*
15. NICCOLÒ MACHIAVELLI, *Castruccio Castracanın elämä*
16. JUKKA PAASTELA (toim.), *Terrorismi*
– *Ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä*
17. LAURI MEHTONEN, *Moderniteetin jäljillä*
– *Tekstejä aistisuudesta, tiedosta ja sivistyksestä*
18. ARTHUR SCHOPENHAUER, *Taito olla ja pysyä oikeassa*
– *Eristinen dialektiikka*
19. JUHA DRUFVA, *Unohdettuja ajatuksia etsimässä*
20. JUHA VARTO & HAKIM ATTAR, *Syvä laulu*
21. JUSSI BACKMAN & MIIKA LUOTO (toim.), *Heidegger*
– *Ajattelun aiheita*
22. KARI VÄYRYNEN, *Ympäristöfilosofian historia*
– *maaäitimyytistä Marxiin*
23. TERE VADÉN, *Karhun nimi – kuusi luentoa luonnosta*
24. GUY HAARSCHER, *Tunnustuksettomuus*
25. JOSÉ ORTEGA Y GASSET, *Ajatuksia tekniikasta*
26. TAPANI KILPELÄINEN (toim.), *Kääntökirja*
– *Kirjoituksia kääntämisen filosofiasta*
27. MARTIN HEIDEGGER, *Tekniikka ja käänne*

28. SIMONE WEIL, *Juurtuminen*
– *Alkusoitto ihmisvelvollisuuksien julistukselle*
29. MIKA HANNULA, *Suomalaisuudesta – Erään sukupolven tarina*
30. FRIEDRICH NIETZSCHE, *Tragedian synty*
31. EDMUND HUSSERL, *Geometrian alkuperä*
– *Johdanto Jacques Derrida*
32. WILLIAM JAMES, *Pragmatismi*
– *Uusi nimi eräille vanhoille ajattelutavoille*
33. TUUKKA TOMPERI & HANNU JUUSO (toim.), *Sokrates koulussa*
– *Itsenäisen ja yhteisöllisen ajattelun edistäminen opetuksessa*
34. JUHA VARTO, *Tanssi maailman kanssa – Yksittäisen ontologiaa*
35. GIORGIO COLLI, *Nietzschen jälkeen – miten tullaan filosofiksi*
36. FJODOR DOSTOJEVSKI, *Talvisia merkintöjä kesän vaikutelmista*
37. MIGUEL DE UNAMUNO, *Traaginen elämäntunto*
38. JOYCE CAROL OATES, *Nyrkkeilystä*
39. MARTIN HEIDEGGER, *Esitelmiä ja kirjoituksia osa II*
40. E. M. CIORAN, *Hajoamisen käsikirja*
41. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin matemaattiset seikkailut
42. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Matildan ja Taavetin seikkailut tieteen maailmassa
43. OSCAR BRENIFIER, *Keskusteleva opetus*
44. MAUGHN GREGORY, *Filosofiaa lapsille ja nuorille*
45. MARIE-FRANCE DANIEL, LOUISE LAFORTUNE,
RICHARD PALLASCIO & PIERRE SYKES,
Filosofoidaan matematiikasta ja luonnontieteistä
46. JOHN DEWEY, *Taide kokemuksena*
47. PIERRE HADOT, *Mitä on antiikin filosofia?*
48. MARTIN HEIDEGGER, *Mitä on metafysiikka?*
49. ANN MARGARET SHARP, *Nukkesairaala*
50. ANN MARGARET SHARP & LAURANCE JOSEPH SPLITTER,
Kuka minä olen? – Nukkesairaalan opettajanopas
51. SAMI PIHLSTRÖM, *Elämän ongelma – Filosofian eettinen ydin*
52. NORMAND BAILLARGEON, *Älyllisen itsepuolustuksen pikakurssi*
53. BEATE BØRRESEN, BO MALMHETER & TUUKKA TOMPERI,
Ajatellaan yhdessä – taitavan ajattelun työkirja
54. ROGER-POL DROIT, *Filosofoidaan lasten kanssa*
55. LEENA KURKI & TUUKKA TOMPERI, *Väittely opetusmenetelmänä*
– *Kriittisen ajattelun, argumentaation ja retoriikan taidot käytännössä*

56. LUDWIG WITTGENSTEIN, *Ajatusliikkeitä*
– *Päiväkirjat 1930–1932 & 1936–1937*
57. SIMO KYLLÖNEN, JUHANA LEMETTI, NIKO NOPONEN
& MARKKU OKSANEN (toim.), *Kiista yhteismaista*
– *Garrett Hardin ja selviytymisen politiikka*
58. HERBERT MARCUSE, *Taiteen ikuisuus*
59. HEINRICH HEINE, *Romantiikan koulu*
60. MATTHEW B CRAWFORD, *Elämän korjaajat*
– *Kädentaitojen ja käytännöllisen ammattityön ylistys*
61. TAPANI KILPELÄINEN, *Isemurhan filosofia*
62. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Etiikan pikkujättiläinen*
63. FRIEDRICH HÖLDERLIN, *Teokset*
64. MICHEL DE CERTEAU, *Arkipäivän kekseliäisyys 1 – Tekemisen tavat*
65. ANTTI SALMINEN & TERE VADÉN, *Energia ja kokemus*
– *Naftologinen essee*
66. MICHEL FOUCAULT, *Klinikan synty*
67. JULIAN BAGGINI & PETER S. FOSL, *Ajattelun pikkujättiläinen*
68. ERMANNO BENCIVENGA, *Olipa toisen kerran*
– *52 ajattelemisen arvoista satua*

Tilaukset
www.netn.fi/kauppa
niin & näin
PL 730
33101 TAMPERE